

**Slutrapport av regeringsuppdrag
KU2020/00497/MD**

Främja ungas förutsättningar att delta i demokratin

mucf
Myndigheten för ungdoms-
och civilsamhällsfrågor

© Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor

Författare: Cecilia Ilhammar och Jeff Jonsson

Manusbearbetning och uppdatering MUCF.

Grafisk form: Långe Leve Kommunikation AB

ISBN: 978-91-89027-34-3

Kontaktuppgifter MUCF:

Telefon: 010-160 10 00

E-post: info@mucf.se

Webbplats: www.mucf.se

FÖRORD

Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällsfrågor (MUCF) fick i mars 2020 i uppdrag *”att ta fram och sprida modeller för hur kommuner kan arbeta strategiskt, sektorsövergripande och långsiktigt med att stärka ungas kunskap om den lokala demokratin, utveckla ungas demokratiska färdigheter och kompetenser samt främja deltagande och stärka delaktigheten i demokratin”*. Uppdraget ska enligt beslut slutredovisas senast den 21 mars 2022. Den här slutrapporten beskriver vad som gjorts i uppdraget. Utgångspunkten i uppdraget har varit rättighetsbaserat ungdomsperspektiv (RBUP), MUCF:s modell för hur myndigheter, regioner och kommuner och andra aktörer kan implementera och arbeta utifrån ungdomsperspektiv i sin verksamhet.

Målsättningen har varit att försöka nå unga som står långt ifrån demokratin idag. Under 2020 slöts överenskommelser om långsiktig samverkan för perioden 2020 – 2025 med sju kommuner och en region kring att utveckla ungas delaktighet i demokratin. Kommunerna och regionen har arbetat med en aktuell samhällsutmaning där unga kan vara en del av lösningen. De har använt sig av metoder och arbetssätt för att göra grupper av unga delaktiga som traditionellt inte deltar och står långt ifrån demokratin. Arbetet följs av en extern utvärderare. Till uppdraget har myndigheten haft en styrgrupp knuten som bestått av strategiskt utvalda personer från offentlig sektor, akademien och civilsamhället.

Uppdraget har bidragit till långsiktighet och främjar organisationernas arbete över tid med att öka ungas delaktighet i den lokala demokratin. Det har visat sig betydelsefullt med myndighetens engagemang på lokal och regional nivå då pågående ungdomspolitiskt arbete förstärkts och intensifierats. Uppdraget att långsiktigt stötta ungas delaktighet med kunskap, metoder och forum för erfarenhetsutbyte som hålls ihop av staten kan vara avgörande för att arbetet med att stärka ungas delaktighet lyckas. Demokratin ska aldrig tas för given, den måste ständigt säkras och nya generationer engageras.

Lena Nyberg, generaldirektör,

Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällsfrågor

INNEHÅLL

Sammanfattning	6
Inledning	10
1. Skapa förutsättningar för lokalt förändringsarbete	12
Bakgrund till arbetet	12
Förändringsidé för delaktighet i lokal demokrati	13
Arbetet utgår från befintliga insatser och ordinarie förvaltningsstrukturer	13
Fokus på långsiktighet och förankring i förändringsarbetet	14
Rättighetsbaserat ungdomsperspektiv (RBUP) – ett gemensamt språk för ungdomspolitiken	16
Självskattning och e-learning	17
Överenskommelser med sju kommuner och en region	18
Utgångsläge för arbetet med ungas delaktighet i demokratin i kommunerna	19
2. Ungas delaktighet i demokratin – en samhällsutmaning	20
Kommunernas identifierade samhällsutmaningar	20
Karlskoga/Degerfors	20
Kungsbacka	21
Lycksele	22
Region Gävleborg	22
Skövde	23
Västerås	23
Växjö	24
Workshops i kommunerna – förankring och förståelse för rättighetsbaserat ungdomsperspektiv	24
Återkommande träffar för erfarenhetsutbyte	25
Bidrag för inkludering av unga 2020–2021	25
Extern utvärdering av uppdraget	26
Organisationernas röster om utgångsläget	26
Grupper av unga som organisationerna vill nå i uppdraget	28
Strategier för att inkludera eller komma i kontakt med unga	29
Myndighetsnätverk och samverkan med det civila samhället	30
Styrgrupp med bred ansats i demokratifrågor	31

3. Kunskap om ungas valdeltagande 2018	32
Ungas delaktighet i demokratin – studie om valdeltagande	32
4. Metoder för att stärka skolans demokratiska uppdrag	34
Demokratipaket för skolan	34
UNIK i skolan	34
Prata demokrati – metodmaterial för skolledare, särskolan och yrkesförberedande program på gymnasiet	35
Demokratihandboken – från engagemang till inflytande	35
Läromedel för politikermöten i skolan – Redaktionen	36
Spridning	36
Workshops med kommuner	37
MUCF idag	37
MUCF-dagarna	37
Skolverkets konferenser	37
Demokratistugan	37
5. Myndighetens slutsatser	38
6. Myndighetens förslag	42
Instruktionsbunden uppgift att verka för att främja ungas förutsättningar att delta i demokratin	42
Fortsatt uppdrag att främja ungas förutsättningar att delta i demokratin	43
Konsekvenser om förslagen avseende det demokratiska uppdraget inte genomförs	44
Obligatorisk uppföljning av den lokala ungdomspolitiken	45
Konsekvenser om förslaget avseende obligatorisk lokal uppföljning inte genomförs	45

SAMMANFATTNING

Bakgrund och syfte

Myndigheten fick i mars 2020 i uppdrag att främja ungas förutsättningar att delta i demokratin. Uppdraget innebär att ta fram och sprida modeller för hur kommuner strategiskt, sektorsövergripande och långsiktigt kan arbeta med att stärka ungas kunskap om den lokala demokratin och utveckla deras demokratiska färdigheter. Vidare ska hänsyn tas till skillnader i ungas förutsättningar och att kommuner kan behöva tillämpa olika modeller och lösningar med utgångspunkt från lokala förutsättningar. Uppdraget ska också ta hänsyn till skolans demokratiska uppdrag att rusta barn och elever med kunskaper och förmågor för ett aktivt medborgarskap.

En delrapport lämnades till Regeringskansliet i januari 2021 där myndigheten redogör för sin kunskap på området samt beskriver hur uppdraget tolkades och organiserades samt de insatser som hittills gjorts.

Syftet med denna slutrapport är att redovisa de insatser som gjorts och vilka effekter vi hittills kunnat se. Rapporten beskriver hur uppdraget genomförts och vilka aktörer som varit delaktiga i uppdraget.

Uppdragets insatser

För att lyckas med att främja ungas delaktighet i demokratin och ha möjlighet att ta fram och testa modeller beslutade myndigheten att samverka med kommuner och regioner som står närmare unga och har mer direktkontakt med unga än vad myndigheten har. För att uppnå långsiktighet i arbetet och kunna bygga hållbara strukturer tecknades femåriga överenskommelser med sju kommuner och en region. De fick alla i uppdrag att identifiera en samhällsutmaning där unga kan bidra till lösningen. Myndigheten beslutade också att uppdraget främst skulle rikta sig till unga som står långt ifrån inflytande och delaktighet, så kallade underrepresenterade grupper. Samtliga aktörer ska också ha kunskap om och utgå från ett rättighetsbaserat ungdomsperspektiv¹, MUCF:s modell för att arbeta med ungdomspolitiken, i sitt arbete.

Under uppdragstiden har myndigheten bland annat gjort följande:

- Utbildat cirka 200 personer med strategiska uppdrag och unga i kommunerna och regionen som ingår i samarbetet i rättighetsbaserat ungdomsperspektiv, ungas delaktighet och underrepresenterade grupper
- Bildat en samverkansgrupp med representanter för kommunerna och regionen för att utbyta erfarenheter och sprida kunskap och information om hur arbete med ungas delaktighet kan bedrivas
- Deltagit i seminarier och konferenser för att sprida information och kunskap till andra aktörer på nationell, regional och lokal nivå
- Anordnat möten med andra myndigheter och aktörer med uppdrag inom ramen för demokratin 100 år
- Bildat en styrgrupp för arbetet bestående av representanter från det civila samhället, akademin, Sveriges regioner och Regeringskansliet som bidragit med kunskap och erfarenheter till uppdraget.

¹ <https://www.mucl.se/verktyg/rattighetsbaserat-ungdomsperspektiv>

Uppdragets resultat

De kommuner och regionen som ingår i uppdraget, i rapporten kallade samverkansparterna, var från början tydliga med att de ville koppla arbetet till redan befintliga verksamheter och aktiviteter. Detta för att inte göra en tillfällig satsning i projektform som sedan läggs ner när uppdraget är slut. De har alla olika utgångsläge, förutsättningar och villkor och har därför kommit olika långt i sina satsningar på ungas delaktighet i demokratin.

Flera kommuner har anställt unga kommunutvecklare som arbetar på uppdrag av kommunen. Detta har visat sig lyckosamt då unga har lättare att nå ut till andra unga än vuxna har och kan på så sätt skapa kontakt och få ungas input i olika frågor. Fler och fler använder sig av denna metod för att få ungas perspektiv på sin verksamhet.

MUCF bedömer att organisationerna med utgångspunkt i rättighetsbaserat ungdomsperspektiv kan bygga ett långsiktigt arbete som är tvärsektorielt och bidrar till ökad inkludering av alla unga. Ett arbetssätt som samtidigt ökar kompetensen hos de som arbetar med och fattar beslut som rör unga i organisationen. Myndigheten ser att uppdraget försvårats på grund av covid-19-pandemin som gjort att det varit svårt att komma i kontakt med unga och ordna fysiska möten.

Parallellt med arbetet med samarbetsparterna har myndigheten:

- följt upp och analyserat effekter av uppdragets insatser med hjälp av en extern utvärderare
- tagit fram ny kunskap om ungas valdeltagande baserat på data från Statistiska centralbyrån (SCB) och fokusgruppsintervjuer med unga
- tagit fram läromedel och metodmaterial om demokratiarbete i skolan för att stärka skolans demokratiuppdrag och spridit till olika aktörer.

Myndighetens förslag

MUCF ser flera områden där det finns fortsatt långsiktiga behov av att staten stödjer kommunala och regionala insatser för att främja ungas förutsättningar att delta i demokratin.

Myndigheten föreslår:

- att MUCF ges en instruktionsbunden uppgift inom ungdomspolitiken att verka för att främja ungas förutsättningar att delta i demokratin. För att möjliggöra genomförandet av myndighetens egna prioriteringar inom området bör uppdraget finansieras med en förstärkning av myndighetens förvaltningsanslag
- att MUCF får ett förstärkt och förlängt uppdrag att långsiktigt arbeta med metoder och modeller för att öka ungas delaktighet i den lokala demokratin, med särskilt fokus på unga som traditionellt inte deltar i och har låg kunskap om demokratin
- att regeringen utreder möjligheten att föreslå obligatorisk uppföljning av ungas levnadsvillkor på lokal nivå.

INLEDNING

I mars 2020 fick Myndigheten i uppdrag av regeringen att ta fram och sprida modeller för hur kommuner kan arbeta strategiskt, sektorsövergripande och långsiktigt med att stärka ungas kunskap om den lokala demokratin, utveckla ungas demokratiska färdigheter och kompetenser samt främja deltagande och stärka delaktigheten i demokratin.

I uppdraget ska hänsyn tas till skillnader i ungas förutsättningar och att kommuner kan behöva tillämpa olika modeller och lösningar med utgångspunkt från lokala förutsättningar. Vidare ska uppdraget ta hänsyn till skolans demokratiska uppdrag att rusta barn och elever med kunskaper och förmågor för ett aktivt medborgarskap.

En delrapport lämnades till Regeringskansliet i januari 2021 där myndigheten redogör för sin kunskap på området samt beskriver hur uppdraget tolkades och organiserades.

MUCF tecknade femåriga överenskommelser med sju kommuner och en region för att ta fram, testa och sprida modeller för att främja ungas delaktighet. En samverkansgrupp har bildats och i kommunerna och regionen har workshops i rättighetsbaserat ungdomsperspektiv och ungas delaktighet genomförts. På dessa workshops har såväl unga som tjänstepersoner, chefer och politiker från samverkansparterna deltagit.

Samverkansparterna fick i uppdrag att identifiera en samhällsutmaning som unga kan vara med och bidra till lösningen på samt att utse en grupp unga som uppdraget primärt ska rikta sina insatser mot. Under uppdragstiden har enskilda möten med var och en av samverkansparterna hållits liksom erfarenhetsutbyten, initierade av myndigheten, där alla varit med. Ett krav var också att de ska följa upp ungas levnadsvillkor med en enkät under uppdragstiden. En extern utvärderare är kopplad till arbetet med samverkansparterna för att dokumentera hur arbetet utvecklar sig under femårsperioden.

Myndigheten valde att begränsa arbetet till ett antal kommuner och en region i stället för att försöka arbeta med samtliga landets kommuner och regioner samtidigt. Denna avgränsning har flera skäl. Dels gjordes bedömningen att arbetet blir mer effektivt om några aktörer tar fram och testar modeller och metoder för ungas delaktighet som sedan kan spridas brett. Dels har myndigheten inte resurser och kapacitet att på ett funktionellt sätt arbeta med alla kommuner samtidigt. Femåriga överenskommelser tecknades eftersom två år är kort tid för att skapa reell förändring. Förhoppningen är att under denna tid identifiera, testa och sprida framgångsrika modeller för att främja ungas delaktighet i demokratin.

Under uppdraget har myndigheten haft i uppdrag att samverka med

- Barnombudsmannen
- Delegationen mot segregation
- Forum för levande historia
- Myndigheten för delaktighet
- Statens skolverk
- Friskolornas riksförbund
- Riksidrottsförbundet
- Sveriges kommuner och regioner
- Kommittén demokratin 100 år.

MUCF har kallat samman möten med ovanstående aktörer där erfarenhetsutbyte och samtal om hur vi sprider information om våra respektive uppdrag och insatser på bästa sätt varit i fokus.

Flera läromedel och metodmaterial om demokrati har tagits fram inom ramen för uppdraget. De riktar sig främst till lärare på högstadiet och gymnasiet, men ett vänder sig särskilt till skolledare och rektorer och en handbok är riktad direkt till unga. Läromedlen sprids nu till landets skolor i olika forum och är tänkta att användas för att stärka skolans demokratiuppdrag och ge unga grundläggande kunskaper i demokrati. Mer om de olika materialen finns att läsa i kapitel 3.2.

Uppdragets genomförande, dess olika delar och dess resultat redovisas med denna slutrapport.

SKAPA FÖRUTSÄTTNINGAR FÖR LOKALT FÖRÄNDRINGSARBETE

Bakgrund till arbetet

För att lyckas med ett strategiskt, sektorsövergripande och långsiktigt arbete har MUCF valt att bygga vidare på erfarenheterna från tidigare uppdrag med inriktning på

- social inkludering
- ungas delaktighet i demokratin
- ungas inflytande
- ungas politiska engagemang.

Tidigare uppdrag visar att behovet av stöd på kommunal och regional nivå generellt är stort. MUCF:s rapport Fokus 21² visar att sex av tio unga är intresserade av samhällsfrågor, men knappt två av tio tror att de kan påverka lokalt. Detta är ingen ny situation, utan siffrorna har varit desamma under en längre tid. Samtidigt är behovet av stöd mycket varierat. Kommuner och regioner har olika förutsättningar beroende på exempelvis geografisk placering, storlek, demografi och intresse för ungdomspolitiska frågor. MUCF:s övergripande utmaning är att på ett adekvat och resurseffektivt sätt ge stöd till landets 290 kommuner på ett sätt som motsvarar deras behov. Myndighetens stöd behöver kunna anpassas för att möta de varierande situationer, ambitioner och behov som finns inom landets kommuner. MUCF måste kunna bidra med kunskap, råd, erfarenhetsutbyten, vägledningsmaterial, inspiration, goda exempel och konkreta verktyg såsom LUPP³ (enkäten Lokal uppföljning av ungdomspolitiken).

Genom att följa upp ungas levnadsvillkor med regelbundenhet kan kommuner få en bild av vilket stöd kommuner behöver för att tillgodose ungas behov. MUCF menar att regelbundna systematiska uppföljningar är avgörande för att en kommun ska kunna arbeta kunskapsbaserat med ett ungdomsperspektiv och faktiskt kunna påstå att kommunen har en bild av ungas levnadsvillkor för att sedan kunna göra relevanta insatser för unga. Myndigheten har en fördel i att ha uppdrag både inom ungdomspolitiken och inom politiken för det civila samhället. På så sätt kan resurser samordnas och kunskap om de modeller för samverkan samt de bidrag som finns att söka finns på nära håll. Samverkan med det lokala civila samhället är en nyckelkomponent för att nå grupper av unga som traditionellt inte deltar och som har lägre förtroende för den offentliga sektorn och demokratin i stort. Detta har kommunicerats till samverkansparterna och myndigheten har själva samverkat med olika civilsamhällesaktörer i uppdraget.

² <https://www.mucf.se/publikationer/fokus-21-vilja-att-forandra>

³ www.mucf.se/lupp

Förändringsidé för delaktighet i lokal demokrati

Att arbeta med utvecklingsarbete handlar om att hitta nya vägar för att förändra och skapa möjligheter som tidigare inte funnits eller som behöver stärkas. Ofta handlar det om att tänka nytt och utanför boxen. Arbetet brukar formeras i kortsiktiga projekt med ambition att vara en spjutspets i förändringsarbetet. Problem kan sedan uppstå både när projekten ska implementeras i ordinarie verksamhet och kring vilket mandat projektet har under arbetets gång. Något myndigheten sett exempel på i det här uppdraget. Myndigheten konstaterar att kommuner som förankrar arbetet utifrån rättighetsbaserat ungdomsperspektiv lyckas bättre, då de får en mer rättvisande uppfattning om kommunens förutsättningar och utmaningar för att arbeta kunskapsbaserat.

Arbetet utgår från befintliga insatser och ordinarie förvaltningsstrukturer

För att arbetet med att öka ungas delaktighet i demokratin ska bli långsiktigt och nå de förhoppningar som MUCF har uppfattat finns i kommunerna, behöver det byggas vidare på ordinarie arbete och utgå ifrån aktuell kunskap. Att arbeta kunskapsbaserat är nyckeln för att skapa förändring på sikt. Det handlar om att systematiskt undersöka sin omvärld genom LUPP eller andra enkätundersökningar. Lika viktigt är det att knyta arbetet till mer systematisk nationell kunskap och forskning. Genom modellen för rättighetsbaserat ungdomsperspektiv (RBUP) har myndigheten bidragit med ett redskap som är tydligt och heltäckande. RBUP ger tjänstepersonerna som är ansvariga för ungdomspolitiskt utvecklingsarbete i kommunerna ett redskap att använda för att identifiera utvecklingsbehov och vad som görs bra. Modellen fungerar också bra för att informera och implementera ungdomsperspektiv internt, en metod för att synliggöra nuvarande arbete och vad som behöver prioriteras framåt.

En första del i det arbetet har handlat om att kommunerna och regionen fått i uppdrag att utifrån RBUP reflektera över den egna verksamheten och vilka utvecklingsbehov som finns,

- vilka grupper av unga når de inte?
- varför är det så?
- vad kan de göra åt det?

Ofta antas det att generiska metoder och modeller för att möta utmaningar är lösningen. En metod som fungerar i den ena kommunen antas fungera oavsett kontext, men erfarenhet och kunskap visar att en metod inte automatiskt fungerar på alla andra platser eller ens i grannkommunen. Däremot kan det finnas vissa delar i arbetet som går att kopiera, det kan handla om tankesätt och förståelse, strukturer och styrning, hur mycket medel som avsätts, både i form av personal och pengar. Det går alltså att arbeta med

- förankring
- utbildning
- kunskapsproduktion
- delaktighetsforum
- ungdomsperspektivet

Det är behovet som styr och här handlar det om att titta inåt, att analysera den egna verksamheten och identifiera vad som går att arbeta vidare med och utveckla i kommunen. I uppdraget har det också varit viktigt att omvärldsbevaka, undersöka om problemet som finns är nytt eller om det kan betraktas som del i en aktuell samhällsutveckling? Påverkar det vad som beslutas eller hur organisationen väljer att gå vidare? Finns det redan beprövad kunskap eller arbetssätt att möta frågan? Myndigheten har löpande varit en dialogpart och bidragit med perspektiv och stöd i diskussionen kring utformningen av kommunernas satsningar.

Fokus på långsiktighet och förankring i förändringsarbetet

MUCF ställde frågan om en långsiktig samverkan till sju kommuner och en region för att arbeta med att främja ungas förutsättningar att delta i demokratin. Överenskommelser som sträcker sig fram till och med 2024 upprättades. Efter det kommer myndigheten att ha fördjupad kunskap och erfarenhet om hur kommunala förutsättningar varierar och påverkar möjligheterna för att genomföra ungdomspolitiskt utvecklingsarbete. Arbetet blir dokumenterat, utvärderat och kopplat till det sektorsövergripande arbetet med RBUP med hjälp av en extern utvärdering som Sweco gör. På lokal nivå integreras kommunernas arbete med att öka ungas delaktighet i den lokala demokratin i ordinarie strukturer. Nya metoder och arbetssätt som utvecklas ska vara en del i eller bidra till utveckling av ordinarie arbete.

Myndigheten valde att tillfråga ett antal kommuner och en region som tidigare var kända för att de har ett pågående ungdomspolitiskt arbete om de ville ingå i uppdraget som en samverkanspart för att främja ungas förutsättningar att delta i demokratin. Ett krav från myndigheten var också att samverkansparterna ska följa upp ungas levnadsvillkor och ungdomspolitiken med LUPP eller annan enkät under uppdragstiden. Anledningen till att dessa, redan aktiva parter, tillfrågades om samverkan var att myndigheten bedömde att de som redan har ett pågående arbete har större möjlighet att lyckas nå unga som idag står långt ifrån delaktighet. Tanken är att kontinuerligt under arbetets gång sprida de lärdomar och erfarenheter som arbetet ger till landets övriga kommuner och regioner. Några av de tillfrågade kommunerna tackade nej till samverkan och myndigheten fick också neka någon kommun att delta i samverkan för att anpassa uppdraget efter givna förutsättningar.

Förankringsarbetet i kommunerna har fått ta tid, både när det gäller mandat och resurser. Det finns en uppenbar risk med bristfällig förankring, nämligen att arbetet inte kommer förverkligas. För att främja förankringsarbetet har MUCF skapat arenor för erfarenhetsutbyte och regelbundna träffar mellan kommunerna, dessa syftar både till att sprida nationell kunskap och erbjuda tematiska diskussioner för att lära av varandra.

Arbetet följer en klassisk förändringsprocess:

Del 1 – Identifikation av det upplevda problemet, samhällsutmaningen eller möjligheten.

Del 2 – Uppdragsplanering som beskriver ett önskvärt utfall och en plan för att komma dit.

Del 3 – Genomförande av aktiviteter, förankringsarbete, undersökningar eller andra insatser som behövs i organisationen.

Del 4 – Utvärdering av arbetet som sammanställs i slutet, men pågår under hela arbetet. Att arbetet följs ger möjligheter till löpande processtöd, återkoppling och förslag på insatser i verksamheterna.

Rättighetsbaserat ungdomsperspektiv (RBUP) – ett gemensamt språk för ungdomspolitiken

Myndigheten arbetar med att sprida modellen RBUP. Arbetssättet är ett stöd för hur kommuner och regioner kan identifiera, organisera och förstå de olika delar som behöver vara på plats i en kommun för att utveckla, driva och följa upp ungdomspolitiskt arbete. De olika komponenterna har gjort det enklare för kommunerna att diskutera och förstå sitt eget och varandras arbete. Det rättighetsbaserade ungdomsperspektivet har också varit ett stöd för organisationerna i processen med att identifiera vilka utvecklingsbehov som finns i det lokala arbetet. Modellen synliggör även i vilka delar organisationerna redan har ett utvecklat arbetssätt.

RÄTTIGHETSBASERAT
UNGDOMSPERSPEKTIV

Självskattning⁴ och e-learning

Med utgångspunkt i att tillgängliggöra ett rättighetsbaserat ungdomsperspektiv utvecklade myndigheten i början på 2021 ett självskattningsverktyg för kommuner och regioner. Självskattningen är kopplad till en enklare variant av e-Learning, en inspelad föreläsning om rättighetsbaserat ungdomsperspektiv. Efter att ha gått igenom föreläsningen kan deltagaren antingen genomföra självskattningen på egen hand eller tillsammans med sina kollegor i arbetsgruppen. Verktyget ska fungera som en metod för att få deltagarna att synliggöra och reflektera kring sitt eget och organisationens förhållningssätt till RBUP. Det går att spara det egna resultatet och självskattningen kan användas återkommande för att synliggöra utveckling och identifiera nya utvecklingsbehov. På resultat sidan i slutet av självskattningen ger MUCF tips till vidare inspiration och arbetssätt för arbetet med de specifika komponenterna. Självskattningen har i huvudsak använts av organisationerna som ingått överenskommelser i uppdraget, men inget hindrar andra organisationer som är intresserade att arbeta med metoden.

⁴ <https://sjalvskattning.mucf.se/>

Överenskommelser med sju kommuner och en region

MUCF har tecknat överenskommelser med sju kommuner och en region om att tillsammans arbeta långsiktigt med ungas demokratiska delaktighet under perioden 2020 – 2025. Samtliga har förankrat arbetet och har fattat formellt beslut i kommunfullmäktige, kommunstyrelsen eller motsvarande. Kommunerna och regionen som valts ut och ingått samarbete med myndigheten är:

- Karlskoga/Degerfors kommun
- Kungsbacka kommun
- Lycksele kommun
- Region Gävleborg
- Skövde kommun
- Västerås stad
- Växjö kommun

I överenskommelserna står det att kommunerna och regionen ska:

- identifiera en samhällsutmaning där unga kan bidra till lösningen
- identifiera en eller flera grupper av unga som traditionellt sätt inte deltar i den lokala demokratin och fokusera på dessa i satsningen
- ta fram en långsiktig plan för arbetet
- förankra arbetet i kommunstyrelsen eller i nämnd
- delta i utbildningen för rättighetsbaserat ungdomsperspektiv
- delta i extern utvärdering
- delta i spridningsaktiviteter.

Det är svårt att på kort tid åstadkomma förändring och unga som vanligtvis inte deltar i demokratin är en svår målgrupp att nå och engagera. Därför beslutade MUCF tidigt att samverka med kommuner och en region som har mer direktkontakt med unga än vad myndigheten har. De har också större möjlighet att testa olika modeller och metoder för ungas delaktighet och se effekterna av dessa än vad myndigheten har. Vidare kan de med hjälp av enkäter och andra verktyg följa upp graden av ungas delaktighet och hur den varierar över tid.

Att rikta arbetet till underrepresenterade grupper av unga var också ett val som myndigheten tidigt gjorde. Detta då det redan finns flertalet forum och modeller för ungas delaktighet riktade till unga som redan är samhällsengagerade. Det visade sig vara en utmaning att nå unga som står långt ifrån delaktighet och ett sätt som myndigheten förespråkat är samverkan med det civila samhället där en del av dessa unga finns.

Myndigheten uppmanade kommunerna och regionen att identifiera en samhällsutmaning eller ett problem där unga kan bidra med lösningen. Arbetet

på lokal och regional nivå har haft varierande framgång så här långt. Det har flera orsaker, där resurser och mandat är centralt, men det har också handlat om att covid-19-pandemin har försvårat samverkan med skolan och att det har varit svårt att få till fysiska möten med unga.

Utgångsläge för arbetet med ungas delaktighet i demokratin i kommunerna

Tillsammans har uppdraget samlat åtta organisationer med sinsemellan skiftande organisatoriska logiker, erfarenhet och förutsättningar. Vissa av kommunerna har arbetat länge, andra har personal som är relativt ny i arbetet. Flera kommuner har ansvariga med ett tydligt mandat, andra sliter för att få gehör för frågorna. På det hela taget speglar urvalet av organisationer hur det kan tänkas se ut runt om i landet och de utmaningar som finns i lokalt ungdomspolitiskt utvecklingsarbete i Sverige idag.

Förutsättningarna i kommunerna har varierat. Projektgruppen identifierade inledningsvis ett antal urvalskriterier som utgår från följande förutsättningar, kommunerna ska ha

- pågående ungdomspolitiskt utvecklingsarbete
- enkätundersökning som mäter ungas levnadsvillkor
- resurser i form av personal och medel
- beslut på politisk nivå att ingå i arbetet.

Förutsättningarna har också gjort att organisationerna kommit olika långt i sina identifierade satsningar. Mer om det i nästa kapitel.

UNGAS DELAKTIGHET I DEMOKRATIN – EN SAMHÄLLSUTMANING

Kommunernas identifierade samhällsutmaningar

Ungas delaktighet i demokratin är tätt sammanlänkat med de ungdomspolitiska målen, alla unga ska ha goda levnadsvillkor, makt att forma sina liv och inflytande över samhällsutvecklingen. När det handlar om delaktighet i demokratin hamnar fokus ofta på det tredje målet, inflytande över samhällsutvecklingen. Att ha goda levnadsvillkor är en förutsättning för att kunna vara delaktig och för att kunna påverka sitt liv. Det är därför viktigt att som kommun se kopplingen mellan ungas förutsättningar, vilka former för delaktighet som finns och vad som är möjligt att påverka. Vidare har kommuner en skyldighet att beakta barnkonventionen och utgå från ett ungdomsperspektiv i frågor om berör unga.

Mot denna bakgrund har kommunerna valt lite olika fokus och olika målgrupper. Genomgående kan sägas att hela 2020 gick åt till att identifiera, tillfråga och teckna överenskommelser med kommunerna. Under 2021 genomfördes workshops i RBUP och arbetet påbörjades. Covid-19-pandemin har gjort att arbetet med att nå unga försvarats och mötena med samverkansparterna har i huvudsak varit digitala vilket gjort att det tagit längre tid att lära känna varandra och hitta arbetsformer. Det är fortfarande för tidigt att se tydliga resultat och dra några långtgående slutsatser av arbetet som pågår i kommunerna och regionen till och med år 2024.

Karlskoga/Degerfors

Enkäten Liv och hälsa ung⁵ visade 2020 att ett lågt antal unga vill vara med och påverka frågor som rör den egna kommunen. Det är även få unga som bedömer att de har ganska eller mycket stora möjligheter att föra fram sina åsikter till dem som bestämmer i kommunen. Med bakgrund av det vill kommunen förnya och omarbeta en metod med dialogluncher som används i Karlskoga och Degerfors för att barn och unga ska ha möjlighet att träffa och prata med förtroendevalda i matsalen i skolan. För att följa samhällsutvecklingen behöver metoden arbetas igenom för att vara ett reellt verktyg för dialog.

Genom att utveckla dialogluncherna vill kommunen stärka förtroendet mellan barn och unga och förtroendevalda. Dialogernas fokus är mötet mellan unga och förtroendevalda som i sin tur syftar till att stärka demokrati och möjligheten till politisk påverkan. Syftet, utifrån ett ungdomsperspektiv är att ge ökade möjligheter för barn och unga att få en insyn i den demokratiska

⁵ Liv och hälsa ung är en enkät som kartlägger ungas levnadsvillkor som flera kommuner och regioner använder sig av.

processen. Dialogluncherna ska ske minst en gång per år på varje skola men utifrån möjlighet kan det ske en gång per termin.

Uppdraget har varit utmanande, kommunen har haft svårt att identifiera en tydlig samhällsutmaning och målgrupp samt plan för genomförande. Under arbetets gång har ansvarig projektledare bytts ut och det finns svårigheter med det interna samarbetet i kommunen. Det har också gjorts att fokus i uppdraget har skiftat från ett större och mer komplext uppdrag till ett mer avgränsat område som handlar om dialogluncher i skolan.

Kungsbacka

Kommunen har sedan en lång tid ett välstrukturerat ungdomspolitiskt arbete som följs upp med LUPP. De har valt att göra en särskild satsning på unga med funktionsnedsättning. Elever i grund- och gymnasiesärskola är en ofta bortglömd målgrupp vars åsikter inte alltid beaktas eller tas på allvar. Det är en målgrupp som ofta är berörd av frågor och beslut men som sällan syns som aktivt deltagande. Alla unga, även de med funktionsnedsättningar, har rätt att uttrycka och påverka frågor som rör dem utifrån ålder och mognad. Det är kommunens ansvar att säkerställa att så sker. Kungsbacka vill, tillsammans med olika undergrupper, allt från lindrig till genomgripande funktionsnedsättning och i olika åldrar, hitta några konkreta utvecklingsområden som berör ungdomarna på ett direkt sätt och där deras åsikter också reellt kan komma att påverka utfallet.

Kommunen vill genom projektet se en stärkt demokrati för unga med funktionsnedsättning och öppna upp för möjligheter till ett förbättrat liv för målgruppen genom att genomföra aktiviteter riktade till:

- unga med funktionsnedsättning som syftar till att öka målgruppens kunskap om sina rättigheter och möjligheter till inflytande i kommunen i frågor som berör målgruppen
- unga med funktionsnedsättning som syftar till att öka målgruppens faktiska möjligheter till inflytande i kommunen i frågor som berör målgruppen
- tjänstepersoner och politiker, som syftar till att öka deras kunskap om unga med funktionsnedsättning. Målgruppens unika behov och önskningsar, samt hur vi möjliggör ökat inflytande. Här ingår också aktiviteter som berör spridning av resultatet av dialogerna.

Lycksele

Lycksele följer upp ungas levnadsvillkor genom LUPP sedan många år tillbaka. Kommunen vill främja förutsättningarna för unga Lyckselebor att bilda, driva och utveckla föreningar, med särskilt fokus på politiska ungdomsförbund. Syftet är att skapa en miljö i kommunen som främjar ungas delaktighet på ungas egna villkor. De vill tillgängliggöra skolmiljön för politiska ungdomsförbund, göra en översyn av tillgängliga bidrag till föreningar samt genomföra en översyn av kommunens information om föreningsstöd och bidrag.

Kommunen har som övergripande mål för uppdraget att:

- stärka ungas kunskaper om demokratin
- utveckla ungas demokratiska färdigheter och kompetenser
- främja ungas deltagande och stärka delaktigheten i demokratin.

Covid-19-pandemin har försvårat arbetet som inte kunnat genomföras enligt plan eftersom de inte kunnat genomföra dialoger med unga. Projektledaren för arbetet har bytts ut och den nya projektledaren har haft många andra arbetsuppgifter utöver arbetet med demokratiuppdraget. Dessa omständigheter har medfört att arbetet inte riktigt tagit fart ännu.

Region Gävleborg

Regionen vill bygga vidare på det befintliga ungdomspolitiska arbete som pågår för att öka ungas delaktighet. De samordnar LUPP och genomför på egen hand LUPP för unga vuxna, 19–25 år, regionalt. De vill skapa och utveckla metoder för ungas delaktighet inom organisationen. Arbetet har kopplingar till andra satsningar i organisationen exempelvis arbete med barnkonventionen, samordning av LUPP och jämlikhetsutredningen.

Prioriterade målgrupper är:

- unga 7–19 år
- unga inom nationella minoriteter
- unga som de i dagsläget inte når.

Det har tydliggjorts att samtliga förvaltningar inom regionen ska bidra till att utveckla metoder för att arbeta med ungas delaktighet inom ramen för projektet, men det är inte tydligt vilken inriktning och vilka metoder som ska användas. En rad idéer och uppslag på utveckling av befintliga forum finns dock. Det har funnits svårigheter att engagera alla förvaltningar i arbetet och uppdragsledaren för uppdraget har bytts ut vilket gjort arbetet svårt.

Skövde

I Skövde finns en gedigen grund att stå på i det ungdomspolitiska arbetet och uppdraget koppas på ett tydligt sätt till tidigare insatser. Arbetet grundar sig på dialoger med unga kommunutvecklare och politiker i kommunen. Uppdraget knyter an till rättighetsbaserat ungdomsperspektiv och arbetet bygger på en tydlig behovsanalys. Kommunen vill arbeta för att utveckla och tillgängliggöra ordinarie system för att inhämta synpunkter och föra dialoger med unga.

De har identifierat behov av att arbeta med ungdomsdriven delaktighet samt ungdomskompetens och synen på unga. Kommunen vill bland annat stödja unga i särskolan att själva formulera synpunkter och förslag utifrån sina intressen och värderingar. De vill utveckla nya verktyg för att få fram synpunkter och förslag till kommunen som är anpassade utifrån de behov och den efterfrågan som finns bland unga i särskolan.

I Skövde används idag ingen enkät för att följa upp ungas levnadsvillkor och de har fått i uppdrag att ta fram en sådan inom ramen för detta arbete.

Västerås

Västerås stad har ett aktivt ungdomspolitiskt arbete och har utvecklat metoden UNIK⁶ och ungdomsdialog baserat på professor Erik Amnås⁷ forskning om ungas politiska deltagande. De kartlägger ungas levnadsvillkor med hjälp av enkäten Liv hälsa och ung.

I Västerås stad pågår två parallella uppdrag, ett i Skultuna kommunalstyrelse som handlar om framtidstro bland unga och ett inom socialtjänsten kring bemötande av unga.

I Skultuna visade enkäten Liv och hälsa ung att ungas framtidstro var lägre där än i övriga delar av Västerås.

Därför vill de öka unga framtidstro genom att arbeta förebyggande med:

- psykisk hälsa
- meningsfull fritid
- studiekultur
- ökad delaktighet.

De använder metoden ungdomsdialog och samverkar med skola, fritidsgård, bostadsbolaget, föreningslivet, kyrka och studieförbund.

Satsningen inom socialtjänsten i Västerås stad riktar sig främst till förstängångsbesökare. Kommunen har ungdomskonsulenter som har genomfört en ungdomsdialog som ligger till grund för arbetet. I dialogerna framkom att det finns stora utvecklingsmöjligheter i bemötandet av unga inom socialtjänsten i Västerås. Främst handlar det om det första mötet som är viktigt för att lägga grunden för fortsatt förtroende. Unga har också varit delaktiga i att utforma socialtjänstens nya hus.

⁶ UNIK står för ungt nutida inflytande i kommunen och är en metod för ungas delaktighet som baserar sig på Erik Amnås forskning.

⁷ Erik Amnås är professor emeritus i statskunskap vid Örebro Universitet. Han var huvudsekreterare i demokratiutredningen 1997–2000. Amnås har bland annat forskat på ungas politiska delaktighet som lagt grund för Västerås stads arbete med ungdomsdialog.

Växjö

Växjö kommun har som mål att kommunen ska få ett gemensamt sätt att organisera arbetet som främjar ungas förutsättningar att delta i och vara delaktiga i den lokala demokratin. De vill stärka arbetet med LUPP och framför allt involvera unga i analysarbetet. Satsningen har en rad kopplingar till andra relevanta aktiviteter som sker i organisationen såsom arbete med:

- framtidens medborgardialog
- stärka invånares insyn och delaktighet i den lokala demokratin
- områdesteam i prioriterade områden.

Arbetet syftar till att kommunen får ett gemensamt sätt att organisera arbetet som främjar ungas förutsättningar att delta och vara delaktiga i den lokala demokratin. De vill skapa strukturer, verktyg och modeller för hur kommunen kan arbeta med myndighetsdriven och ungdomsdriven delaktighet, kunskap om unga, ungdomskompetens, lokal uppföljning och självskattning. LUPP utgör stommen och de vill också koppla arbetet till satsningar på underrepresenterade grupper i utsatta områden.

Workshops i kommunerna – förankring och förståelse för rättighetsbaserat ungdomsperspektiv

Rättighetsbaserat ungdomsperspektiv har varit en förutsättning för uppdragets gemensamma utgångspunkter. Modellen har blivit en röd tråd och det gemensamma språket som håller samman samverkansparterna. Trots att kommunerna är strukturerade olika och har valt att fokusera på olika frågor, har rättighetsbaserat ungdomsperspektiv blivit kittet som knyter samman uppdraget. Det har också givit samarbetet i uppdraget en gemensam grund att stå på.

Under året har minst två workshops genomförts i varje organisation för att förankra och ge förståelse för RBUP. Vid tillfällena har politiker, förvaltningschefer, strateger och ibland unga deltagit för att lära sig mer och diskutera kommunens förutsättningar och utmaningar. De interaktiva utbildningstillfällena är uppdelade i två delar och har under året skett digitalt. Del ett handlar om att bidra med ökad förståelse och kunskap om rättighetsbaserat ungdomsperspektiv, ungas delaktighet och utmaningar med att nå olika grupper av unga som traditionellt inte deltar. Del två handlar om att organisationen ska bli konkret och ta fram en handlings- och tidplan för aktiviteter och insatser. I denna del har arbetet gått djupare in i de målgrupper och insatser som organisationerna valt att fokusera på.

Återkommande träffar för erfarenhetsutbyte

Det stod tidigt klart att ett av de största behoven som fanns bland samverkansparterna var en arena för erfarenhetsutbyte, kunskapsdelning och diskussion. Under 2021 har organisationerna därför träffats löpande en gång i månaden för att diskutera och lära av varandras arbete. Att arbeta strategiskt och praktiskt med lokalt utvecklingsarbete inom ungdomspolitiken är ofta ett ensamt uppdrag. Personer i den funktionen kan ha mer gemensamt med personer i en liknande position i andra kommuner. Därför är nätverk viktigt, att få ett sammanhang och få prata med kollegor som står inför liknande utmaningar som en själv när det gäller frågor om exempelvis förankring, mandat och organisatoriska stuprör.

Exempel på frågor som lyftes under mötena är:

- Samverkan med civilsamhället
- Bidrag från MUCF för att genomföra uppdrag
- Underrepresenterade grupper
- Organisation och styrning av det ungdomspolitiska arbetet i verksamheterna
- Utvärdering och uppföljning av uppdrag.

Myndighetens roll har varit att sammankalla mötena och bistå med den kunskap som myndigheter besitter inom dessa områden. Andra aktörer såsom representanter från det civila samhället har också engagerats och bjudits in till mötena för att erbjuda samverkan eller kunskap inom sina respektive verksamheter. Sweco har också bidragit med sin kunskap om bland annat utvärdering och uppföljning.

Bidrag för inkludering av unga 2020–2021

Kommunerna fick under 2020 ett bidrag på 100 000 kronor för att kunna göra särskilda insatser i sina uppdrag. Medlen har bland annat använts till att anställa unga kommunutvecklare, finansiera extra tjänst i uppdraget, satsningar på delaktighet och aktiviteter riktat till unga.

Extern utvärdering av uppdraget

Sweco Society kommer under perioden 2020 – 2024 att följa, dokumentera och utveckla rekommendationer i arbetet. MUCF:s ambition är att arbetet på lokal nivå ska bidra till en förståelse för implementeringen av metoder och arbetssätt. Men också kunna visa effekter av arbetet. Det är därför viktigt att en extern part följer arbetet över tid. Under året har diskussionerna tillsammans med organisationerna i uppdraget handlat mycket om komplexiteten i att mäta effekter av demokratiseringsinsatser. Insatser som genomförs får ofta effekter längre fram eller förhindrar att oönskade utfall sker. Därför är det viktigt att i stället göra kvalificerade antaganden om insatserna och arbetet. Det finns lite olika utgångspunkter att fokusera på när effekter är svåra att mäta eller klargöra. Det kan handla om:

- arbetets relevans, att insatserna möter ett reellt behov
- att arbetet är välgrundat, bygger på vetenskapligt grundade metoder och arbetssätt
- att relevanta omvärldsfaktorer identifieras och att slutsatser dras om hur de eventuellt påverkar utfallet
- att observera effekter på kort sikt i aktiviteter och processer
- en kontrafaktisk ansats, som strider mot kända fakta, med stöd av kvalitativa data
- att försöka förstå hur processer och succesiva förändringar/förbättringar bidrar till olika typer av resultat och effekter
- att observera effekter på längre sikt och "räkna baklänges".

Det är viktigt att organisationerna väljer en eller kombinerar flera ansatser för att kontinuerligt följa sitt arbete. På samma sätt blir valet av metod viktigt för Sweco i följearbetet. Under det första året som utvärderingen pågått har fokus varit på att klargöra utgångsläget och problembeskrivning. Sweco har sedan omvandlat informationen från möten, intervjuer och uppdragsplaner till konkret processtöd med förslag på fortsatta insatser för organisationerna.

Organisationernas röster om utgångsläget

Sweco har deltagit på workshoparna i RBUP med organisationerna för att själva få en förståelse för modellen och lära känna organisationerna. Därefter har de genomfört djupintervjuer med uppdragsledarna i kommunerna och regionen. Resultatet visar några generella utgångspunkter:

- Digitala lösningar löser i sig inga problem med delaktighet för unga, de behöver kompletteras med verkliga möten med unga.
- Att arbeta inom ramen för ordinarie strukturer snarare än projekt möjliggör långsiktighet.

- Flera anger att arbetet har blivit mer isolerat i och med covid-19-pandemin. Det har dels varit svårare att arbeta med förankring (både externt och internt i organisationerna), dels svårare att få en bild av hur satsningen tas emot i andra delar och på andra nivåer i organisationerna.
- Politiker och ungdomar är "intresserade och vill delta" – flera ser däremot utmaningar med att förankra satsningen i andra delar av organisationen.
- I en del av organisationerna är arbetet med frågorna personbundet och knutet till en person. I vissa organisationer saknas även en arbetsgrupp.
- Fler kommuner pratar om svårigheter i att definiera målbilden och att finna en bra strategi för att mäta resultaten: resultat eller processmått? Hur ska resultaten mätas?

Det har varit tydligt att uppstarten och förutsättningarna synliggjort flera olika frågeställningar och utmaningar. Även covid-19-pandemin har utgjort hinder. Vissa av organisationerna kämpar med flera av utmaningarna som nämns, medan andra har kommit längre och arbetar strategiskt och långsiktigt. Det går att anta att dessa skillnader mellan organisationerna i uppdraget också liknar skillnaderna som finns i kommuner och regioner på aggregerad nivå i Sverige som helhet. Det blir också tydligt att tekniska lösningar som exempelvis digitala möten, inte på egen hand löser frågan om ökad delaktighet bland unga. Det behöver finnas förankrade strategier och metoder för hur delaktighetsarbetet ska bedrivas i kommunen för att digitala lösningar ska fungera. Samtidigt som organisationen behöver upprätta ett förtroende bland unga och arbeta systematiskt med information och återkoppling över tid.

Det finns de som menar att mer tid och en större arbetsgrupp hade varit värdefullt, medan andra menar att resursfrågan inte är avgörande för satsningens framdrift. En del anger att deras mandat är otydligt. För flera av delprojekten finns fortfarande oklarheter kring aktiviteter och hur satsningen ska drivas framåt. Samtidigt finns det en levande diskussion om hur det rättighetsbaserade ungdomsperspektivet kan användas för att utveckla verksamheterna och skapa ökad förståelse för hur det går att öka ungas inkludering. MUCF bedömer att organisationerna med utgångspunkt i RBUP kan bygga ett långsiktigt arbete som är tvärsektorielt och bidrar till ökad inkludering av alla unga. Ett arbetssätt som samtidigt ökar kompetensen hos de som arbetar med och fattar beslut som rör unga i organisationen. Myndigheten har också kontinuerligt anpassat stödet till organisationerna i uppdraget utefter de behov som framkommit, till hjälp har flera organisationer bjudits in vid olika tillfällen. Sweco har genomfört föreläsningar och stöd med hur organisationerna kan tänka kring uppföljning, mål och avgränsningar. Fryshuset har talat om hur organisationerna kan tänka för att systematiskt börja nå ut till unga som är svåra att komma i kontakt med eller engagera. Youth 2030 Movement⁸ har pratat om vikten av systematiskt delaktighetsarbete och hur viktigt sådant arbete är för unga i dag, men också för kommunernas fortlevnad och attraktionskraft på sikt.

⁸ Youth 2030 Movement är en rörelse av demokratiaktivister, unga ledare, barnrättskämpar och allierade vuxna som arbetar för ungas plats i demokratin.

Grupper av unga som organisationerna vill nå i uppdraget

Utgångspunkten för uppdraget är att organisationerna ska fokusera på grupper av unga som de traditionellt har svårt att nå och som är underrepresenterade i nuvarande delaktighetsarbete. Nedanstående grupper är i fokus för satsningen:

- unga med funktionsnedsättning och inte minst unga med neuropsykiatrisk funktionsnedsättning (NPF)
- unga som går i särskola eller särskoleklass
- unga i utsatta områden/stadsdelar som har en lägre grad av deltagande och framtidstro
- unga med utländsk bakgrund som har en lägre grad av deltagande och framtidstro
- unga som i Erik Amnås kategorier⁹ om ungas politiska engagemang beskrivs som "ambivalenta" och "fientliga"
- unga tillhörande etniska minoritetsgrupper.

Ingen organisation arbetar med samtliga grupper, men några har fokus på flera av de beskrivna grupperna. Andra har valt att fokusera på en av grupperna.

⁹ Erik Amnå delar in ungas delaktighet i fyra grupper: aktiva, stand-by, oengagerade och desillusionerade.

Strategier för att inkludera eller komma i kontakt med unga

Organisationerna har olika strategier för att komma i kontakt med unga. Dessa strategier är olika utvecklade och kommunerna har kommit olika långt i detta arbete. En mängd aktiviteter och metoder har testats och används av kommunerna för att inkludera eller komma i kontakt med unga. Några av arbetssätten som lyfts är:

- ungdomsdialog (enkäter och intervjuer) och ungdomsforum
- kontaktytor som förvaltningarna redan har exempelvis genom socialtjänst och öppen fritidsverksamhet
- kontaktytor i skolan genom elevråd och andra delaktighetsforum
- LUPP och andra enkäter – undersökning och återkoppling
- allmännyttan och bostadsbolag når unga genom dialog med hyresgäster
- ungdomsambassadörer och unga kommunutvecklare
- SMS-panel¹⁰ och UNIK.

Det finns med andra ord många etablerade kanaler för att nå unga. Dessa behöver utvidgas och tillgängliggöras för att även inkludera grupper av unga som tidigare inte deltagit. Det är dock för tidigt att dra några långtgående slutsatser om hur väl utvecklingen av kanaler och metoder har lyckats att nå grupper av unga som tidigare inte nåtts. Detta beror på att modellerna ännu är i en utvecklingsfas och att kontakter med unga ännu inte tagits.

Förseeningen beror dels på pandemin, dels på andra strukturella orsaker som exempelvis byte av projektledare och avsatta resurser och mandat för arbetet hos organisationerna. Ytterligare en identifierad utmaning är att flera av delprojekten anger att de i nuläget inte samverkar i tillräcklig grad med det civila samhället. Eftersom de primära målgrupperna i insatsen är att nå unga som kommunerna i dagsläget har svårigheter att nå, är samarbete med det civila samhället av stor vikt. Delar av det civila samhället har ofta tillgång till och kontaktytor med grupper i samhället som det offentliga har svårt att nå. MUCF har genomgående strävat efter att uppmuntra samverkan med det civila samhället i enlighet myndighetens uppdrag och med den europeiska koden¹¹. MUCF har även parallellt i ett annat uppdrag utvecklat en samverkansmodell¹² för att stötta det offentliga med att utveckla sin samverkan med det civila samhället på ett adekvat sätt för olika typer av verksamheter och processer. Samverkansmodellen har presenterats för samverkansparterna i detta uppdrag på en gemensam träff.

¹⁰ SMS-panel är en medborgarpanel där kommunikationen sker via textmeddelande via mobiltelefon.

¹¹ Koden är ett verktyg som myndigheter, kommuner och föreningar kan använda för att planera och utvärdera sitt samarbete. Koden togs fram 2009 på initiativ av deltagarna på Europarådets INGO-konferens.

¹² <https://www.mucf.se/verktyg/samverkansmodell-offentliga-aktorer-och-civilsamhallet>.

Myndighetsnätverk och samverkan med det civila samhället

I regeringsuppdraget och regeringens kraftsamling kring Demokratien 100 år fick MUCF i uppdrag att samverka med flera andra förvaltningsmyndigheter och civilsamhällsorganisationer. Det gällde både i det egna uppdraget och i regeringsuppdrag till andra myndigheter.

Dessa var:

- Barnombudsmannen
- Delegationen mot segregation
- Forum för levande historia
- Myndigheten för delaktighet
- Statens skolverk
- Friskolornas riksförbund
- Riksidrottsförbundet
- Sveriges kommuner och regioner
- Kommittén demokrati 100 år
- Sametingen
- Statens institutionsstyrelse

Utifrån detta blev MUCF ett nav i regeringens demokratisering och myndigheten såg det som naturligt att stå som värd och samordna ett myndighetsnätverk kring demokratifrågorna. Myndighetsnätverket har fungerat som en kanal för omvärldsbevakning och som en arena för erfarenhetsutbyte. Den enda aktör som MUCF inte lyckats få med i nätverket är Friskolornas riksförbund. Det är olyckligt eftersom organisationen är en viktig aktör som samlar många unga bland sina medlemmar. De har också indirekt en betydande roll för barn och ungas demokratiska skolning och i att säkerställa en likvärdig skola. Myndighetsnätverket har träffats sammanlagt fyra gånger.

Myndigheten har också utöver aktörerna som är framskrivna i uppdraget samverkat med organisationer från det civila samhället som bedömts tillföra mervärde till uppdragets genomförande och har varit en viktig källa för omvärldsbevakning. Myndigheten har haft kontinuerliga avstämningar med organisationerna Youth 2030 Movement och Fryshuset. De har också vid flera tillfällen deltagit i våra utbildningar och erfarenhetsträffar med organisationerna i uppdraget. Båda organisationerna bidrar med hög trovärdighet i frågor som rör ungas delaktighet och bidrar med kompletterande perspektiv till det som myndigheten informerar om.

Vidare har myndigheten deltagit i olika aktiviteter som kommittén Demokratin 100 år har ordnat. MUCF är medarrangör till kommitténs demokratikonferens i mars 2022. Ett frukostseminarium på temat hot och hat i civilsamhället planeras tillsammans med NOD. De läromedel och metodmaterial som tagits fram i uppdraget kommer att ställas ut under konferensen. Myndigheten har varit representerad i kommitténs demokratistuga som turnerat runt i landet.

Styrgrupp med bred ansats i demokratifrågor

Tidigt i uppdraget etablerades en styrgrupp för att få inspel, sprida arbetet och testa idéer.

Gruppen har bred representation och består av personer med lång erfarenhet och kompletterande kunskap om demokrati och ungas förutsättningar, både i det offentliga och det civila samhället.

Styrgruppens medlemmar

- Lena Nyberg, generaldirektör MUCF
- Daniel Lindvall, PhD sociologi, huvudsekreterare för flera statliga utredningar
- Johan Oljekvist, VD, Fryshuset
- Christina Mattisson, regionråd, Region Blekinge
- Anders Kassman, lektor och docent, Ersta Sköndal Bräcke Högskola

Styrgruppen har sammanträtt fem gånger underperioden 2020 och 2021. Arbetsgruppen rapporterar till styrgruppen. Flera medarbetare och kompetenser på myndigheten har löpande tagit tillvara på arbetet, det har varit viktigt att uppdraget tagit tillvara, paketerat och spridit den samlade kunskap som finns på myndigheten.

KUNSKAP OM UNGAS VALDELTAGANDE 2018

En grupp unga som det saknas kunskap kring är de som står långt ifrån delaktighet i demokratin. Myndigheten valde därför att tillsammans med Högskolan i Dalarna initiera en studie kring valdeltagandet bland unga 2018 för att särskilt fokusera på dem som inte deltog.

Ungas delaktighet i demokratin – studie om valdeltagande

MUCF har tillsammans med Ali Abdelzadeh, filosofie doktor i statsvetenskap och Erik Lundberg, docent i statsvetenskap vid Högskolan Dalarna tagit fram en rapport om ungas valdeltagande och hur unga ser på deltagande i val till politiska församlingar.

Syftet med studien är att undersöka valdeltagandet bland unga mellan 18–25 år vid valet 2018 och belysa vilka bakomliggande faktorer som kan bidra till att förklara varför vissa unga väljer att delta i demokratiska processer och andra inte. Studien beskriver också vilka unga det är som inte deltar och hur kunskap om dem kan bidra till att öka inkluderingen i den lokala demokratin.

Studien är baserad på registerdata från SCB över ungas valdeltagande 2018. Det är en totalundersökning där samtliga röstberättigade finns med. Dessa har sedan undersökts mot ett 20-tal bakgrundsvariabler som kan tänkas påverka benägenheten att delta i allmänna val bland annat kön, utbildningsnivå, bostadsort, socioekonomi och RegSO¹³. Den kvantitativa delen har sedan kompletterats med en kvalitativ del som är baserad på åtta fokusgruppsintervjuer med unga runt om i Sverige från Boden i norr till Malmö i söder.

Resultaten visar bland annat att:

- Nästan 85 procent av unga mellan 18–25 år deltog i riksdagsvalet 2018, vilket är något lägre än motsvarande siffra för hela den röstberättigade befolkningen i Sverige (87,2%).
- Valdeltagandet är högre bland unga kvinnor jämfört med unga män. Detta gäller samtliga val och årskullar (18–25 år). I riksdagsvalet var det 87,1 procent av kvinnorna som röstade, vilket kan jämföras med 82,1 procent bland männen.

¹³ RegSo är en rikstäckande områdesindelning för statistisk uppföljning av socioekonomisk segregation. Det finns 3 363 RegSO-områden i Sverige.

- Valdeltagandet är som högst bland de allra yngsta, 18–19-åringarna, och avtar sedan i åldrarna som direkt följer.
- Utrikes födda har ett lägre valdeltagande jämfört med inrikes födda. Valdeltagandet är även lägre bland personer med utländsk bakgrund, det vill säga personer som är utrikes födda eller inrikes född med två utrikes födda föräldrar.
- De ungas valdeltagande varierar såväl med den egna som föräldrarnas utbildningsnivå. En längre utbildning samvarierar med högre valdeltagande.
- Behörighet till högre studier samvarierar med valdeltagandet. I riksdagsvalet 2018 röstade drygt 93 procent av unga med behörighet till högskolan och nästan 85 procent bland dem utan högskolebehörighet.
- Förvärvsarbetande ungdomar röstade i större utsträckning än ej förvärvsarbetande ungdomar. I riksdagsvalet röstade 88,3 procent av de förvärvsarbetande jämfört med 81,3 procent av de ej förvärvsarbetande.
- Valdeltagandet var högst bland dem som bodde i äganderätt/bostadsrätt och lägre bland dem som bor i hyresrätt.
- Valdeltagandet är högre bland ogifta än bland dem som är gifta.

Rapporten innehåller också en bilaga som visar skillnaden i valdeltagande mellan kommunernas RegSO-områden avseende unga 18–25 år. Södertälje är den kommun med störst skillnad mellan olika RegSO-områden tätt följd av Malmö och Göteborg.

I intervjuerna är det flera unga som uttrycker brister i skolans undervisning och här är ett citat från en av de unga i Stockholm:

”Det jag tycker är att man i samhällskunskapen i gymnasieskolan inte lär sig så mycket om vad partierna vill. Man lär sig hur det går till i ett riksdagsval, hur det går till i ett kommunval, hur det går till ett Europaval och hur beslut fattas och så vidare. Men man lär sig inte så mycket om vad partierna egentligen vill. Jag tycker att det ska bli en obligatorisk del i skolundervisningen att man får lära sig vad partierna vill, vad de tycker och hur de tänker, och att man faktiskt får se en riktig politisk debatt.”

Detta citat visar på vikten av att relevant undervisning kring området i skolan.

METODER FÖR ATT STÄRKA SKOLANS DEMOKRATISKA UPPDRAG

Utöver den långsiktiga satsningen med att processa, främja och utvärdera kommunernas och regionens arbete med att öka ungas delaktighet i demokratin, har myndigheten utvecklat en rad olika kunskapsunderlag och metodmaterial. Syftet är att stärka skolans demokratiska uppdrag och att bidra till att rusta barn och elever med kunskaper och förmågor för ett aktivt medborgarskap.

Materialen riktar sig både till personer som arbetar strategiskt med unga och till personer som möter unga i sin vardag i till exempel skolan. De syftar till att stärka ungas kunskap om den lokala demokratin, samt att utveckla ungas demokratiska färdigheter och kompetenser.

Demokratipaketet för skolan

Under året har MUCF utvecklat ett gediget demokratipaket som i huvudsak riktar sig till skolan och elever för att främja deltagande och stärka delaktigheten i demokratin.

UNIK i skolan

MUCF har genom samarbete med Västerås stad tagit fram materialet UNIK i skolan. Det är en lärarhandledning som bygger på metoden UNIK. UNIK står för Ungt nutida inflytande i kommunen och är en ungdomspanel utvecklad av Västerås stad. Metoden är influerad av professor Erik Amnås beskrivning av fyra politiska engagemangsgrupper bland unga. Arbetet har skett i samarbete med Rudbeckianska gymnasiet i Västerås. Oftast är det de unga som redan är politiskt aktiva som blir tillfrågade när politiker vill ha dialog med unga. Men de utgör bara 6 procent. UNIK-metoden har spridits till flera kommuner och syftar till att få ett representativt urval så att fler unga ska komma till tals. Det är en metod som handlar om att göra unga mer delaktiga i den lokala demokratin.

Med UNIK i skolan är ambitionen att unga ska få lära sig mer om och praktisera demokratisk delaktighet i skolan, det handlar om att nå ännu fler unga och visa att allas röster är viktiga i den representativa demokratin. Under hösten 2021 har metoden testats i Västerås och den har redan lett till reellt inflytande för unga. En grupp valde att skriva insändare till stadens största lokaltidning VLT - och fick den publicerad. Läraren som testade materialet säger att även de som valde frågor som handlar om förändring på skolan redan fått gehör.

Prata demokrati – metodmaterial för skolledare, särskolan och yrkesförberedande program på gymnasiet

MUCF har tillsammans med Charlotta Granath, som bland annat är lärarutbildare vid Södertörns högskola och läromedelsutvecklare, tagit fram utbildningspaket som riktar sig till gymnasiesärskolan och yrkesprogram vid gymnasieskolan. Utbildningspaketet syftar till att vara en resurs, väcka intresse och skapa engagemang för arbete med demokrati och mänskliga rättigheter. De består av undervisningsexempel och övningar som handlar om att ta ställning, diskutera, reflektera, undersöka, praktiskt handla och agera, skriva och analysera. I materialet finns tips på filmer, rollspel och hänvisning till material för vidare läsning. Samtliga exempel och övningar kan, med vissa anpassningar, användas i olika skolformer. Materialet formges under våren och kommer sedan att spridas till landets särskolor och yrkesförberedande program på gymnasiet. Materialet har spridits på ett flertal event under hösten, bland annat på två av Skolverkets konferenser, MUCF idag och på Skolverkets hemsida för demokratimaterial. Materialet sprids också via plattformar för skolmaterial till lärare.

Demokratihandboken – från engagemang till inflytande

MUCF tog under 2020 över Allmänna Arvsfondens publikation Demokratihandboken – prata, lyssna, förändra. Den har sedan övertagandet omarbetats i sin helhet och är nu utgiven och har stor efterfrågan. Handboken riktar sig till skolans personal och unga. Den handlar om hur unga kan starta och driva en förening på ett öppet och inkluderande sätt. Demokratihandboken kan läsas från pärm till pärm eller användas som en uppslagsbok. Den innehåller både exempel och frågor som ger stöd till läsaren. Handboken går bra att använda som arbetsmaterial i undervisningen eller som stöd för att utveckla en meningsfull fritid tillsammans med unga.

Det finns ett stort intresse för handboken och den sprids till skolor över hela landet både digitalt som nedladdningsbar pdf och i tryckt form.

Läromedel för politikermöten i skolan – Redaktionen

MUCF har tillsammans med Göteborgsregionen tagit fram en lärarhandledning och ett metodmaterial för skolundervisning och stärkt dialog mellan unga och beslutsfattare. Materialet utgår från lokala LUPP-resultat eller andra liknande undersökningar om ungas situation och deras uppfattningar inom olika områden. Övningarna knyter an till demokratiundervisningen och skolans styrdokument. Handledningen innehåller metoder och lektionsupplägg som tränar elevernas förmåga att diskutera, argumentera och förmedla sina åsikter till politiker.

Materialet kommer att spridas i olika forum samt finnas på MUCF:s webbsida.

Spridning

Publikationer	Antal spridning tom 31/1 2022	
	Digitalt	Tryckt
Demokratihandboken	430	ca 14 000
Prata demokrati lärarhandledning	162	
Prata demokrati särskolan	125	
Prata demokrati yrkesförberedande program på gymnasiet	187	
Redaktionen, elev	30	
Redaktionen, lärare	25	
UNIK i skolan Börjar spridas våren 2022		

Workshops med kommuner

15 workshops i kommunerna och regionen genomfördes 2021 med ca 200 deltagare totalt. Unga, tjänstepersoner, chefer och beslutsfattare deltog. Deltagarna lärde sig i del ett om RBUP, ungas delaktighet samt underrepresenterade grupper. Del två bestod av planering och processledning med utgångspunkt i samverkansparternas behov och önskningsar.

MUCF idag

Under 2021 lanserade myndigheten ett nytt koncept i form av en digital seminarieriserie. Det är timmeslånga seminarium som tar upp aktuella ämnen och i september var temat unga och demokrati. Då presenterades bland annat demokratiuppdraget, myndighetens EU-kunskapsuppdrag och ovan beskrivna metodmaterial. Ett 70-tal personer deltog under sändningen som även kan ses i efterhand. Hittills har den visats cirka 400 gånger i efterhand.

MUCF-dagarna

MUCF-dagarna har de senaste åren ersatt MUCF:s rikskonferens och bestod 2021 av tre dagar. Ungas samhällsengagemang var tema för en av dagarna och då presenterades demokratiuppdraget och demokratipaketet. Det var en hybridkonferens med cirka 70 deltagare på plats fysiskt i Stockholm och ungefär 450 personer deltog digitalt. Sändningen går också att se i efterhand vilket hittills 25 personer gjort.

Skolverkets konferenser

Skolverket har under hösten 2021 anordnat två digitala konferenser där myndigheten deltagit och tillsammans med Charlotta Granath presenterat läromedlet Prata demokrati. Målgrupp för konferenserna var främst personal i skolan och ett 50-tal personer deltog vid dessa tillfällen.

Demokratistugan

Myndigheten var representerad i demokratistugan i Kronoberg och Kalmar län. Vid dessa tillfällen nåddes ett 60-tal personer.

MYNDIGHETENS SLUTSATSER

Att ta fram och sprida modeller för hur Sveriges kommuner kan arbeta strategiskt, sektorsövergripande och långsiktigt med att stärka ungas kunskap om den lokala demokratin, utveckla ungas demokratiska färdigheter och kompetenser samt främja deltagande och stärka delaktigheten i demokratin är ett uppdrag som både är omfattande och komplicerat. Ungas delaktighet är något som ingår i MUCF:s kärnuppdrag och myndigheten har under lång tid arbetat med dessa frågor, men för att nå den omfattande verksamhet som bedrivs i landets alla kommuner och regioner med långsiktigt och hållbart stöd krävs mer resurser. Ungas rätt att vara delaktiga har slagits fast genom det lagstadgade stöd som finns i barnkonventionen, men för att det ska bidra till förändring på riktigt i ungas vardag krävs permanenta demokratiska satsningar som är uthålliga.

MUCF har tidigare visat att det finns en övertro på att standardiserade modeller för ungas påverkan och inflytande når alla grupper av unga i landet¹⁴. När formerna för deltagande i den lokala demokratin diskuteras ska inflytandeforum framför allt förstås som en kanal för röststarka individer. Myndigheten vill synliggöra alternativa former för delaktighet och inflytande för att nå de målgrupper som är särskilt framskrivna i uppdraget, och att göra detta tar tid. Det är också viktigt att tydliggöra vilka arrangemang och funktioner som behöver finnas på plats i de kommunala strukturerna för att säkerställa långsiktighet och effektivitet i arbetet med ungas delaktighet i den lokala demokratin.

I regeringsuppdraget Uppdrag till Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor att främja ungas förutsättningar att delta i demokratin har myndigheten valt att satsa långsiktigt på arbetet med att utveckla metoder och modeller för att öka ungas delaktighet i den lokala demokratin, med särskilt fokus på unga som traditionellt inte deltar i och har låg kunskap om demokratin. I arbetet har sju kommuner och en region fattat beslut att ingå en överenskommelse med MUCF som sträcker sig fram till 2025 för att de, precis som myndigheten, bedömer att långsiktighet är viktigt och att förändringsarbete tar tid.

¹⁴ Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor (2016a). Ung och extrem – om våldsbejakande högerextremism. Stockholm: Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor.

Det är för tidigt att dra för långtgående slutsatser av effekter av satsningar som har för avsikt att förändra beteenden, strukturer och förutsättningar för unga att delta. Arbetet behöver bedrivas över tid, utvärderas och utvecklas. Det behöver finnas en lokal uppföljning som kan undersöka förändring hos unga och arbetet med lokal utveckling av ungdomspolitiken och rättighetsbaserat ungdomsperspektiv behöver komma in i styrdokument och handlingsplaner.

MUCF:s samverkan med kommunerna och regionen har anpassats till de lokala och regionala behov och förutsättningar som samarbetsparterna har. De har alla olika utgångsläge i sitt ungdomspolitiska arbete och den interna processen i verksamheterna ser olika ut. Ett lyckosamt arbete handlar dels om resurser för arbetet, dels om att de som leder arbetet har mandat. Att samma tjänsteperson arbetar med frågan under en längre tid ger större chans för ett lyckat utfall. Det leder ofta till att arbetet blir väl förankrat och flyter på.

En annan lärdom är att det inte räcker med politiska beslut för att arbetet ska bli framgångsrikt. Det är inte alltid besluten sipprar ner i leden till tjänstepersonerna som ska utföra arbetet och det är inte heller säkert att arbetet är brett förankrat i samtliga nämnder eller förvaltningar. Den tvärssektoriella ungdomspolitiken uppmanar kommuner att arbeta holistiskt, att se helheten inom och mellan förvaltningar, och då har det visat sig viktigt att arbetet fördelas och adresseras i fler än en nämnd.

En annan fråga som diskuterats i uppdraget är betydelsen av att ha ett ungdomspolitiskt program. Det kan vara en fördel, men behöver inte vara det eftersom det ibland kan vara så att själva framtagandet av programmet blir huvudaktiviteten och att tid och resurser inte räcker till att arbeta med de insatser och aktiviteter som står i programmet. En del av samarbetsparterna i uppdraget har ungdomspolitiska program och andra inte. Policys och handlingsplaner som det inte avsätts tid och resurser att arbeta med riskerar att bli papperstigrar och hyllvärmare. Långsiktighet i ekonomiska och personella resurser och ett starkt personligt engagemang visar sig vara viktiga ingredienser för ett framgångsrikt arbete med ungas delaktighet.

Det finns en uppsjö av metoder och modeller för ungas delaktighet, men det handlar om att implementera dessa och få dem att bli en del av verksamheternas ordinarie verksamhet. Det kräver tid, resurser och att beslutsfattare ser unga som resurser och efterfrågar deras närvaro och input. Vidare är det viktigt att vara medveten om att unga är en heterogen grupp med olika förutsättningar, viljor och kompetenser och ta hänsyn till detta.

Uppföljning och utvärdering av arbetet är centralt och var en förutsättning för att delta i samarbetet. Flera av kommunerna och regionen gör LUPP, andra Liv och hälsa ung och en kommun har valt att ta fram en egen enkät för uppföljning av ungas levnadsvillkor. Kommuner som har ett system för uppföljning och som byggt upp en organisation för att omhänderta uppföljningens resultat har mycket lättare att omsätta förslag och nya metoder i praktisk handling. För att öka träffsäkerheten men också för att få ungas tillit är det viktigt att komplettera enkätresultaten med dialog med unga. Det kan ske i form av fokusgrupper, ungdomsforum eller intervjuer med grupper av unga.

Slutligen kan myndigheten konstatera att det är svårt att på kort tid åstadkomma förändring och unga som vanligtvis inte deltar i demokratin är en svår målgrupp att nå och engagera. För att säkerställa förändring över tid krävs statligt stöd i form av engagemang, ekonomisk stimulans och för att hålla ihop arbetet. Ett återkommande önskemål från samverkansparterna i uppdraget har varit att träffas och utbyta erfarenheter med övriga. MUCF anser att det är möjligt att nå uppdragets mål som det står skrivet i regeringsuppdraget, men det krävs mycket mer tid och resurser för att arbeta både övergripande och med punktinsatser och ”handpåläggning” där det behövs. Arbetet med sju kommuner och en region har varit intensivt och lärorikt, men en lång väg kvarstår också för dessa ”duktiga” organisationer innan de kan säga att de arbetar systematiskt med ett rättighetsbaserat ungdomsperspektiv i hela ungdomsgruppen utifrån metoder för inflytande och delaktighet.

MYNDIGHETENS FÖRSLAG

I det här avsnittet formulerar myndigheten förslag inom ungas delaktighet. Varje förslag underbyggs av en motivering och en beskrivning av troliga konsekvenser om förändringen inte genomförs. Förslagen ska bidra till att stödja en fortsatt utveckling av ungas delaktighet och kan bidra till att stärka samhällets motståndskraft och ge unga makt att forma sina liv och inflytande över samhällsutvecklingen.

Myndigheten föreslår:

1. att MUCF ges en instruktionsbunden uppgift inom ungdomspolitiken att verka för att främja ungas förutsättningar att delta i demokratin. För att möjliggöra genomförandet av myndighetens egna prioriteringar inom området bör uppdraget finansieras med en förstärkning av myndighetens förvaltningsanslag
2. att MUCF får ett förstärkt och förlängt uppdrag att långsiktigt arbeta med metoder och modeller för att öka ungas delaktighet i den lokala demokratin, med särskilt fokus på unga som traditionellt inte deltar i och har låg kunskap om demokratin
3. att regeringen utreder möjligheten att föreslå obligatorisk uppföljning av ungas levnadsvillkor på lokal nivå.

Instruktionsbunden uppgift att verka för att främja ungas förutsättningar att delta i demokratin

MUCF föreslår att myndighetens instruktionsbundna uppdrag inom ungdomspolitiken utvidgas till att även omfatta uppgiften att verka för att främja ungas förutsättningar att delta i demokratin. Myndigheten har under många år arbetat med uppdrag som på olika sätt har varit kopplade till frågor som berör ungas demokratiska deltagande och delaktighet. MUCF bedömer att det arbete som bedrivs skulle gynnas av ökad samordning och långsiktighet. Bäst sker detta genom att låta ansvaret för uppgiften ingå i myndighetens instruktion. Det möjliggör en långsiktighet i arbetet samt att myndigheten genom egna prioriteringar kan säkerställa optimal resursanvändning och synergier mellan uppdrag. Det förutsätter dock att myndighetens förvaltningsanslag förstärks långsiktigt så att det finns utrymme för sådana prioriteringar.

Myndigheten föreslår:

- att myndighetens instruktionsbundna uppdrag inom ungdomspolitik utvidgas till att även omfatta uppgiften att främjas ungas förutsättningar till demokratiskt deltagande i samhället
- att myndighetens förvaltningsanslag förstärks så att myndigheten kan göra egna prioriteringar på området att verka för att främja ungas förutsättningar att delta i demokratin.

Ett instruktionsbundet uppdrag, och medföljande finansiering, skulle innebära att myndigheten får ett större utrymme att initiera egna satsningar. Ett exempel på en sådan satsning skulle kunna vara att ta fram utbildningar och/eller metod- och stödmaterial riktat till lärare, fritidsledare, kommunala tjänstepersoner och andra yrkeskategorier som möter unga i tjänsten. Myndigheten besitter efter tidigare uppdrag en stor kunskap inom området och har sedan tidigare tagit fram olika former av material. Dessa skulle kunna uppdateras och paketeras till olika målgrupper för att ge verktyg i arbetet med att sprida kunskap om demokrati och väcka ungas intresse för samhällsfrågor och engagemang. Ett annat exempel på en satsning som skulle kunna göras inom ramen för ett förstärkt uppdrag är att sprida information direkt till unga. Det skulle exempelvis kunna handla om information om olika sätt att kanalisera engagemang, hur man startar en förening eller hur man går tillväga om man vill förändra något i sin kommun. Eftersom många unga använder sociala medier för att inhämta information kan en sådan satsning med fördel göras i sådana plattformar.

Fortsatt uppdrag att främja ungas förutsättningar att delta i demokratin

Myndigheten föreslår att demokratiuppdraget förstärks och förlängs. Det finns behov av ett långsiktigt arbete med metoder och modeller för att öka ungas delaktighet i den lokala demokratin, med särskilt fokus på unga som traditionellt inte deltar i och har låg kunskap om demokratin. Genom att utveckla arbetet som inletts under 2020 och 2021 och över tid utöka och inkludera fler kommuner och aktörer från det civila samhället och andra statliga myndigheter kan MUCF bli en samlande kraft i detta arbete.

Myndigheten föreslår:

- att demokratiuppdraget förstärks och förlängs.

MUCF:s roll ska främst vara att utvidga utvecklingsarbetet till att omfatta fler kommuner och regioner samt att sammanställa och sprida den nya kunskapen och de framtagna arbetsmetoderna till övriga riket. Myndigheten avser att sprida kunskap, erfarenheter och metoder både genom breda erfarenhetsforum och arrangemang och genom specifika utbildningstillfällen och workshops, samt att fullt ut nyttja de möjligheter som det digitala arbetssättet medför. Myndigheten avser också att inkludera riktade insatser till tjänstepersoner som arbetar med unga och tjänstepersoner i beslutsfattande positioner på kommunal och regional nivå.

MUCF vill understryka behovet av att uppdraget ges långsiktiga förutsättningar med tillräcklig finansiering. Tidigare utvärderingar och forskning visar att det tar tid att implementera nya arbetssätt och metoder. Myndigheten ser det därför som avgörande att uppdraget att främja ungas deltagande i demokratin får långsiktiga förutsättningar för att kunna ge effekt. Det är viktigt att kommuner och lokala aktörer får förtroende för att långsiktigt stöd i arbetet finns på nationell nivå.

Det är också viktigt att ett långsiktigt uppdrag inkluderar mer riktade insatser till tjänstepersoner som arbetar med unga och tjänstepersoner i beslutsfattande positioner på kommunal och regional nivå. Uppdraget föreslås tillföras 5 miljoner kronor årligen 2022 – 2025.

Konsekvenser om förslagen avseende det demokratiska uppdraget inte genomförs

De tre prioriterade områdena i regeringens demokratistrategi handlar om att fler ska vara delaktiga i demokratin, att fler ska ha kunskap om demokratin och fler ska stå upp för demokratin. Det är viktiga pelare för demokratisk motståndskraft och främjande av demokratisk utveckling. Det uppdrag som MUCF har haft under 2020 och 2021 har lagt grunden för arbetet inom ungdomsområdet avseende dessa prioriteringar. Om inte uppdraget förlängs och förstärks är risken stor att den metodutveckling som de deltagande kommunerna och regionen har påbörjat riskerar avstanna, och att de erfarenheter som gjorts inte kommer kunna växlas upp och spridas till fler kommuner i den takt som borde vara möjlig.

Det är viktigt att kommuner och lokala aktörer får förtroende för att långsiktigt stöd i arbetet finns på nationell nivå. Resurser behöver avsättas för att kontinuerligt kunna sprida kunskap, informera och utbilda, stödja kommuner, stimulera nätverk med mera, att fortsätta arbetet med att främja ungas demokratiska färdigheter.

Obligatorisk uppföljning av den lokala ungdomspolitiken

Rättighetsbaserat ungdomsperspektiv är en modell som på ett tydligt sätt förklarar och relaterar till hur praktiskt ungdomspolitiskt arbete går till i kommunerna. MUCF vill se en obligatorisk uppföljning av ungas levnadsvillkor på lokal nivå och att ansvaret för att genomföra detta ligger på samtliga landets kommuner. Idag är det ungefär hälften av Sveriges kommuner som genomför uppföljning av ungdomspolitiken med hjälp av LUPP eller annan ungdomsenkät. Många kommuner gör uppföljningen regelbundet och kan på så sätt följa hur unga ser på sina liv lokalt. Beslut kring unga kan fattas på kunskap om vad unga vill och ungdomspolitiska satsningar blir mer relevanta för unga.

Myndigheten föreslår:

- att regeringen utreder möjligheten att föreslå obligatorisk uppföljning av ungas levnadsvillkor på lokal nivå.

Konsekvenser om förslaget avseende obligatorisk lokal uppföljning inte genomförs

MUCF anser att beslut om unga ska fattas med hjälp av kunskap om unga. Genom att regelbundet följa upp ungdomspolitiken lokalt kan kommuner få en bild av hur unga ser på sina levnadsvillkor och därmed fatta relevanta beslut kring unga. De kommuner som inte gör denna typ av uppföljningar riskerar att fatta beslut utifrån stereotypa föreställningar om vad unga vill. Vidare kan kommuner följa resultaten över tid och det underlättar arbetet med förebyggande insatser i verksamheterna. Genom relevanta satsningar på unga kan kommunerna leva upp till ungdomspolitikens mål om att unga ska ha goda levnadsvillkor, makt att forma sina liv och inflytande över samhällsutvecklingen.

HOS OSS VÄXER KUNSKAP FRAM

På Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällsfrågor är ungas villkor och civilsamhällets förutsättningar i fokus. Här växer kunskap fram som beslutsfattare använder när de prioriterar insatser för unga och för civilsamhället. Vi sprider kunskapen i mötet med människor, på såväl nationell som europeisk nivå. Vi fördelar också statsbidrag som ger små och stora organisationer möjlighet att genomföra sin verksamhet. Det ger också unga möjlighet att arbeta som volontär, studera eller praktisera i ett annat europeiskt land.